

АДЫГЭ

I 923-рэ илъэсым
гъэтхалэм
кыщегъэжыгъэу
кыдэклы

№ 146 (22835)

2023-рэ илъэс

ШЭМБЭТ

ШЫШЪХЪЭИУМ и 12

ОСЭ ГЪЭНЭФАГЪЭ ИЭП

6 +
тисайт

WWW.ADYVOICE.RU

тихытыу нэклубгъохэр

МАКЪ

Адыгэ Республикэм и Правительствэ игъэзет

Іэпэласэм ипщыпІ

«Уижь ылорэр шІэ, уиклэ ышлърэр шхы», ело адыгэ гущылэжым. Лъэккым итарихъ, икультурэ, иэтнографие шІэныгъэу кыххэпхын плэккыщтыр гунэнчъ. Еджаплэхэм ямызакъоу, щылэныгъэм хэт егъэджэкІо-гъэсакІохэм, лъэккым идышъэ клэн иухъума-кІохэм а шІэныгъэхэр кытклэхуэхэрэ ныбжыкІэхэм алыгъэлэсыгъэнымкІэ яшІогъэшхо къагъакІо.

Нэгъуцу Аслъан ипщыпІэ гуІэтыпІ, псыутІэр хъураеу хэгъуашъхэм рекІоклы, псыубытыпІэм пцэжые зэмышъогъухэр щесых. Псы Іушъом Іуубгъуагъэу остыгъаемерэ сэснэй чыгхэмрэ кыщэкІых, ахэм ашъхъапэмэ апыс бзыхуэм яорэд макъэ зэпэджэжы. Жыыр къабзэ, джэнэт чыпІ. Іэпэласэм къатищ хъурэ иунэ хъакІэщ зэкІужь хишыхъагъ. Ащ илэшлагъэхэр, сурэтхэр, Іэмэ-псымэхэр щигуогіогъэх. Уиумэхъу, гъэшІэгъонэу Іэпэласэм ар зэлухыгъ: лъэккы Іэмэ-псымэу ышыгъэхэр — илэнэ лъэкъуищхэр, кушъэр, къамылыр, пхъэкІычхэр, нысхъалэхуэ саехэр, цыехэр зыщыгъхэр ригъэуцагъэх.

«Мы чІыплэр лъэккы хъызмэтымрэ Іэшлагъэмрэ ягупчу дгъэнафагъ, адыгэ лъэккым игугъаплэхэр еспхыгъ — **кыт-филоагъ Нэгъуцу Аслъан**, — тэ, адыгэхэмкІэ, тызщыгушхукІын клэныжъ, культурэшхо тятэжъмэ кытфагъэнагъ. Бэу чІэнагъэ тшІыгъэми, ныбжыкІэу кытклэхуэхэрэм икыу фэдизеу титарихъ аІэкІэдгъэхъажын, тищысэхэмкІэ ахэр тІлунхэ фае. Зэрэадыгэхэм щыгушхукІхуэ, лъэккым ыцІэ лъагъу зэрэхъаным пае. Мыщ фэдэ гупчэм ипчъэхэр зэлухыгъэхуэ, клэлэцІыкІухэр къедгъэблагъэхэмэ, хабзэу тхэлъхэм афэдгъэсэнхуэ, фестивалъхэр щыредгъэкІокІынхуэ пшъэрылъ зыфэтшІыжыгъ. Зэхыхъэ пэпчъ лъэныкыо гъэнафагъэкІэ Іоф дэтэшІэ. Зым Іэнэ лъэкъуищым ишІын щятэгъашІэ. Адрэ зэхыхъэм пхъэкІычым, шыкІэпщынэм, пщынэтІаркъом нэлуасэ щэфэтэшІых. БэмышІэу дышъэ-идэным, лъэккы шъуашэм ишІын афэдгъэнаІосагъэх. Адыгеим иорэдыІо Іазэу

Быштэкыо Азамат ипчыхъэ джэгу мыщ щызэхэтэщэгъагъ. Джырэблагъэ клэлэцІыкІоу къэкІуагъэхэм щэлэмэ хъалыжъохэмрэ псыжъо хъалыжъожыехэмрэ зэдашІыхи зэдашхыжыгъ. Къэбэртэе-Бэлъкъарми Шапсыгъэ шъолъырми къарыкІыгъэ хъакІэхэри телэх, ахэм ясабийхэр ягъусэу къеблагъэх, зэхэсыгъохэр гъэшІэгъонэу ретэгъэкІокІых. ТихъакІэщ цыф Іэлэлэсэхэр, шІэныгъэлэжъхэр къэкІох, тикультурэ зышІогъэшІэгъонхэм ямастер-классхэр тэшІых».

УФ-м изаслуженнэ, АР-м инароднэ артисткэу Уджыхъу Мариет хъакІэщым къырагъэблагъи, клэлэцІыкІухэм гъэшІэгъоныбэ къафилоагъ, мыщ фэдэ зэлукІэ-гъухэм мэхъанэшхо аритэу хигъэунэфы-

кыгъ: «Ілъэситф хъугъэу Аслъан Іофыгъоу ригъэкІокІырэм урыгушхонэу щыт. Бзэм икъэлэтыжыын фэгъэхыгъэу ныбжыкІэмэ садэлэжъэнэу лъэлэу кыс-фишІыгъэм тетэу мыщ Іоф ащІэдэсэшІэ. УпчІэхуэ «Сыда лъэккымэ шъукызэ-рахэщырэр?», «Адыгэр зэрэадыгэр сыдэуштэу къэпшІэшта?», «Сыда бзэм имэхъанэр?» зыфиІорэмэ яджэуапхэр зэхэтэфых. «Щыгъыжые» купэу сыздэ-лажъэрэм къэгъэлэгъонхэр кыщешІых. Мары зичэзыу зэлукІэм гуфэбагъэ хэ-лъэу десэхэр щыдгъэцэкІагъэх. Аслъан рихъыжыгъэ Іофхъабзэр непэ тищы-кІэгъэ дэд».

(ІкІлэх я 2-рэ нэклуб. ит).

АнаІэ нахъ
тырадзэным
пай

*Адыгэ Республикэм и Прави-
тельствэ и Унэ культурэмкІэ
ыкІи искусствэмкІэ Адыгеим и
Лышъхъэ дэжъ щызэхъэцгъэ
Советым изэхэсыгъо щыкІуагъ.
Отраслэр цифрэ технологием
теищгъэным, творческэ коллек-
тивхэм, культурэм иунэху
къуаджэхэм адэтхэм яІофшІэн
нахъышІоу зэхэщгъэным япхы-
гъэ Іофыгъохэм ащ щатэгу-
щыІагъэх.*

Зэхэсыгъом хэлэжыагъэх депутатхэр, культурэм иучреждениехэм ыкІи творческэ коллективхэм япащэхэр, министерствэм иІофшІэхэр, организациехэмрэ ведомствэхэмрэ яІыкІохэр.

Республикэм и Лышъхъэ зэхэсыгъор кызылэуихызэ, культурэм ылъэныкыокІэ Іоф зышІэрэ пстэуми Адыгеим къэралыгъо гъэпсыкІэ иІэ зыхъугъэм ия 100-рэ илъэс ихэгъэунэфыкІын чанэу зэрэхэлэжыагъэхэм пае зэрафэразэр кыІуагъ.

«Урысыем и Президентэу Владимир Путиным кызырэхигъэщыгъэмкІэ, къэралыгъом анахъ мэхъанэ ин зэритыхэрэм ащыщ лъэккы культурэмрэ шэн-хаб-зэхэмрэ къэхуымэгъэнхэм иІоф. Тэ Урысыем щыпсэурэ цыф лъэккхэр зэзылхыхэрэ шІуагъэхэр къэтылхуымэнхэ, ахэм хэхъоныгъэ афэтшІын фае. ТворчествэмкІэ амал анахъ инхэр ядгъэгъотынхэ, культурнэ щыІакІэм цыфхэр нахъыбэу кыххэдгъэлэжъэнхэ фае. А Іофыгъохэм язэшохынкІэ Адыгеим Іоф-хъэбзэ гъэнафагъэхэр щызэшІотэхых: джырэ уахътэм диштэрэ инфраструктурэр а лъэныкыомкІэ тэгъэпсы», — **кыхыгъэ-щыгъэ Къумпыл Мурат**.

Джырэ уахътэм диштэрэ онлайн-коммуникациехэм ягъэфедэн кытегушІыІэзэ республикэм и Лышъхъэ кызырэхигъэ-щыгъэмкІэ, культурэм ихэхъоныгъэкІэ непэ анахъ мэхъанэ зэрэрыхэрэм ар ащыщ. Культурэм иучреждениехэм технологиякІэхэр яІофшІэнкІэ нахъ игъэкІо-тыгъэу кызыфагъэфедэнхэм, музейхэм, тхылъеджаплэхэм ыкІи нэмыкІхэм япхыгъэ Іофыгъохуэ джырэ уахътэм кыпкы-рыкІыхэрэр гъэцэкІэгъэнхэм япхыгъэ пшъэрылхэр ащ кыгъэуцугъэх.

АР-м культурэмкІэ иминистрэу Аульэ Юрэ кызырэхигъэщыгъэмкІэ, Адыгеим непэ цифрэ технологиехэр чанэу ыІэ кыырегъахъэх. Пэлудзыгъэ шІыкІэм тетэу платформэу «Артефакт» зыфиІорэмкІэ экспозицие зэфэшъхъафхэм джы нэлуасэ зафашІын альэкІышт. Платформэу «Ар-тефактымкІэ» экспозициеу «Адыгэхэм якультурэрэ япсэукІэрэ» зыфиІорэм цыфхэм нэлуасэ зафашІын амал щыІэ хъугъэ.

(ІкІлэх я 2-рэ нэклуб. ит).

Анагэ нахь тырадзэным пай

(Икляух).

Къэралыгъо проектэу «Адыгэ-габзэм итарихъ» зыфилоэрэм ишлуагъэкӀ бзэшлэныгъэмкӀэ Адыгэ Республикэм и Лъэпкъ тхылъеджапӀэ ифондхэм къахахыгъэ документ 13 лъэпкъ электрон библиотекэм ӀкӀагъэхъан алыӀыгъ. Урысые къэралыгъо тхылъеджапӀэм илофышӀэхэм а проектм осэшхо кыфашыгъ. Джащ фэдэу проекткӀэу «Литературэр сищылэныгъэ иджэныкӀу» зыфилоэрэ агъэпсыгъ, Адыгеим джырэ тхакӀоу илэхэр бз кыхагъэлэжыгъэх. Электрон каталогым изэхэгъуцон епхыгъэ ӀофшӀэнри макӀо.

Проектэу «Пушкинская карта» зыфилоэрэм республикэм культурэмкӀэ иучреждениехэр зэкӀэ кыхэлэжыгъ. Адыгэ Республикэм и Лъэпкъ театрэ зыпштэкӀэ, программэу «Пушкинская карта» зыфилоэрэмкӀэ хахъоу кыӀэ-кӀахъэрэр фэди 3-кӀэ нахьыбэ ышӀын ылыӀыгъ. Культурэм иучреждениехэм язэтэгъэпсыхъан, Интернетым икӀоу лыӀыгъ-сынхэм япхыгъэ пшъэрлыр гъэцӀкӀэгъэнымкӀэ цифровой технологиехэм ягъэфедэни нахь зегъэушӀомбгъугъэн фае.

2024-рэ ильэсым культурэм ишӀолыр ыкӀи имуниципальнэ учреждениехэм ялофшӀэн епхыгъэ къэбар икӀу аӀкӀэгъэхъан зылыӀыгът интернет-ресурсыр зэхашӀэн мурад яӀ.

Адыгеим и Лышхъэу лъэныкӀо пстэумкӀи яшӀыпкӀэу Ӏоф ашӀэн зэрэфаер кыхыгъэщыгъ, мылькӀу-техникэ лъэныкӀомкӀэ Ӏофхэм язытет нахьышӀу зэрашыӀрэм дакӀоу творческэ еклопӀаӀэ зэкӀэми афырӀаӀу, технологиякӀэхэр нахь дэгъоу агъэфедэхъэ, культурнэ хуыгъэ-шлэ-

гъэхэм цыфхэр нахь игъэкӀотыгъэу къахагъэлэжыгъэн, кадрэхэм ягъэхъазырын зерищыкӀагъэм тетэу анаӀэ тырагъэтын фае.

«Цифрэ технологиехэм яшлуагъэкӀэ титеатрэхэм, джащ фэдэу культурэм иунэхэм цыфӀау къа-кӀуалӀэрэр нахьыбэ тшӀын тӀэ-кӀышт. Музейхэм, тхылъеджапӀэхэм, хъарзынӀэхэм, культурэм епхыгъэ псэолӀэ зэфэшхъафхэм ачӀэхъанхэм иамал зэкӀэми яӀэ зэрэхуыгъым тынаӀэ тедгъэтын фае. ШыпкӀэ, цифрэ технологиехэмрэ искусствэм ипкыгъохэр уапашхъэ итхэу зэбгъэлэжыгъунхэмрэ зэфэдэп, анахь мэхъанэ зилэр Адыгеим икультурэ ашӀогъэшлӀэгъонэу анаӀэ кытырӀадгъэдзэныр, культурэ шылакӀэм ныбжыкӀэхэр нахьыбэу хэцгъээнхэр ары», — кыӀуагъ Къумпыл Мурат.

Цыфхэр нахьыбэу якӀолӀэщтых

Культурэм иучреждениехэр мылькӀу-техникэ лъэныкӀомкӀэ нахь зэтэгъэпсыхъэгъэнхэм илофыгъо анахъэу мы зэхэсыгъом зыщатэгъушылагъэхэм ащыц.

АР-м и Лышхъэу Къумпыл Мурат кызырэхигъэщыгъэмкӀэ, республикэм ипсэупӀэхэм анахьыбэхэм культурэм иучреждениеу адэтхэр непӀкӀэ зэрэзэтэгъэпсыхъагъэхэм уигъэрэзэн пӀэӀыгът.

Культурэм иуни 129-рэ непӀкӀэ Адыгеим ит, ащ шыцӀу 9-р мы аужырэ илӀэситфым ашыгъ. АгъэкӀэжыгъэх Лъэпкъ музей, Пушкиным инароднэ унэ, Адыгэ Республикэм и Сурэт-кӀэгъэлэжыгъуапӀэ, къалэу МыекъуапӀэ искусствэмкӀэ кӀэлэцӀыкӀу еджапӀэу дэтыр. 2023-рэ ильэсым концерт залэу «Налмэсым»

игъэцӀкӀэжыгъын аублагъ. Адыгэ Республикэм и Симфоническэ оркестри ӀэпыӀэгъу ратынэу рахуыгъагъ. Ащ пае музыкальнэ Ӏэмэ-псымэхэр къащэфынхэу сомэ миллион 19 фэдиз ахъщэ тедзэу къафыхагъэкӀыгъ. Кадрэхэм ягъэхъазырын епхыгъэ ӀофшӀэнри лӀагъэкӀотэшт.

2017-рэ ильэсым кышыублагъэу 2022-рэ ильэсым нэс культурэм и Унэ 45-рэ агъэцӀкӀэжыгъ. 2023-рэ ильэсым культурэм иуни 4 агъэцӀкӀэжыгът ыкӀи 2 ашыгът. Ахэм ашыцӀу зыр кӀуытырӀау Гавердовскэм культурэм ихъэныгъэкӀэ Гупчэу кыдэтэджджытыр ары. Кинозали 9 джырэ уахътэм диштэрэ оборудованиемкӀэ зэтырагъэпсыхъагъ. Сомэ миллион 11 зытефэгъэ оборудованиер къафашӀыгъ культурэм иунэ 28-мэ, мы ильэсым джыри ащ фэдэ унэ 12-мэ сомэ миллион 5,2-рэ зытефэгъэ техникэр аӀкӀагъэхъагът. Фестивальхэм язэхъэцӀкӀэ, культурэм епхыгъэ Ӏофтхъабзэхэр нахь дэгъоу рекӀокиныхэмкӀэ мылькӀу къафыхагъэкӀы, дунэе, урысые, шӀолыр фестивалхэм, зэнэкӀо-кӀухэм, кӀэгъэлэжыгъон зэфэшхъафхэм кӀэлэцӀыкӀухэмрэ ныбжыкӀэхэмрэ нахь игъэкӀотыгъэу ахэлэжыгъэхэм анаӀэ тырагъэты.

Адыгеим и Лышхъэу пшъэрлыр кыгъэуцугъ культурэм иунахэр цыфхэр нахь зыщызӀукӀэхэрэ, яуахътэ нахь гъэшлӀэгъонэу зыщагъакӀорэ чыпӀэу шыгъэнхэм зэкӀэми яамал зэдырахыӀлэнэу.

АР-м культурэмкӀэ иминистрӀау Аульэ Юрэ кызырӀуагъэмкӀэ, культурэм иучреждение пӀэпчӀ фэгъэхыгъэ паспортэу зэхэгъэуцагъэм игъэкӀотыгъэу кырепӀотыкы организацием илофшӀэн зэрэзэхъагъэр, Ӏофыгъоу зэ-

шӀуихыгъэхэр, пшъэрлырхэу кыпыщыӀыхэр. Джащ фэдэу муниципальнэ образование пӀэпчӀ культурэм и Унэ анахь дэгъур кыхыгъэщыгъэнэу, творческэ программэ гъэшлӀэгъонхэр зэхэзыщэхэрэм нахь игъэкӀотыгъэу нэлуасэ афашӀыхъэ ашыӀнэу игоу къафильэуыгъ. Пэрыт коллективхэм ягастрольхэм яграфик зэхэгъэуцозэ ашӀымэ ащи нахь амал дэгъухэр кызырӀыгътхэм, муниципальнэ коллективхэм якӀэгъэлэжыгъонхэр нахь игъэкӀотыгъэу шыгъэнхэм ишлуагъэ кызырӀэклоштым анаӀэ тыраригъэдзагъ.

«Культурэм иучреждениехэм мылькӀумкӀэ ыкӀи техникэмкӀэ язытет нахьышӀу шыгъэным пае тыкызыпкырыкӀырэр лъэпкъ проектхэмрэ программэ зэфэшхъафхэмрэ ары. Къуаджэхэм хэхъоныгъэ ягъэшлӀэгъэным ипрограммэ тетэу бэ зэшлӀотхын тӀэӀыгъэр. ТшӀэрэр зэкӀэ зыфэгъэхыгъэр цыфхэм языгъэпсэфыгъо уахътэ нахьышӀоу зэхэщэгъэным пай. ШысэтэхыпӀэу кӀэгъэлэжыгъон пӀэӀыгът коллективыбэ зэрэтиӀэр лъэшэу тигуалӀэ. Ахэр нэмыкӀхэм ӀэпыӀэгъу афэхъун, шысэ арагъэлэжыгъун фае. Культурэм иунэхэм ашылажыгъэхэрэм ялофшӀаӀэ нахьышӀоу зыщызэхэщэгъэ псэупӀэхэм шылакӀэу адэльри нахьышӀум ыӀэныкӀокӀэ зэрэзэхъокӀырэр тинэрыӀэжыгъу», — кыхыгъэщыгъ Къумпыл Мурат.

ЗӀукӀэгъум икӀэуым лъэпкъ проектэу «Культурэр» нахь шлуагъэ хэлъэу пхырыщыгъэнымкӀэ епӀыкӀэу ялэхэр къаӀуагъэх. АР-м и Лышхъэу кызырэхигъэщыгъэмкӀэ, проектхэу зэхэгъэуцохэрэр зэкӀэ зытегъэпсыхъагъэхэр Ӏофыгъоу кӀэуцухэрэр зэхэуытагъэу зэшлӀохыгъэнхэр ары, мылькӀу-техникэ лъэныкӀом кыщегъэжыгъэу кадрэхэм ягъэхъазырын нэсыжыгъэу зэкӀэми икӀоу тынаӀэ атедгъэтын фае.

«Тиартистхэм яӀэпӀэсэныгъэ зыкызырӀэтырэм, ятворчествӀэ амалэу ялэхэр нахьышӀу зэрэтиӀыгъэхэрэм тэри лъэшэу тӀэӀыгъушӀужы. АрышӀ, ренэу сӀнауыгъэ зыхэлъхэм тадӀэ-пыӀэн, республикэм щыпсэухэрэм, ихъакӀэхэм тӀофтхъабзэхэм ашӀогъэшлӀэгъонэу анаӀэ къатырадзэным ренэу тӀдэлэжыгът. Республикэм икультурэ инвестициехэр нахьыбэу хэтлхъаных!» — кыӀуагъ Къумпыл Мурат.

АР-м и Лышхъэу ипресс-кӀуыкӀу

Адыгэ Республикэм и Лышхъэу иунашъу

Рэзэныгъэ тхылъ етыгъэным ехыӀагъ

Культурэмрэ искусствэмрэ алыныкӀокӀэ гъэхъагъэу илэхэм апае **Едыдж Викторие Владимир ыпхъум** — культурэмкӀэ муниципальнэ бюджет учреждениеу «Творческэ купэу «Ошъадэм» ипащэ рэзэныгъэ тхылъ етыгъэнэу.

Адыгэ Республикэм и Лышхъэу КЪУМПЫЛ Мурат

къ. МыекъуапӀэ, шышхъэуым и 10, 2023-рэ ильэс
N 192

Адыгэ Республикэм и Лышхъэу иунашъу

Рэзэныгъэ тхылъ ятыгъэным ехыӀагъ

ПсэолӀэшлӀыным ыӀэныкӀокӀэ гъэхъагъэу ялэхэм апае рэзэныгъэ тхылъ ятыгъэнэу:

1) **Волкострелов Андрей Егор ыкӀом** — пшъэдэкӀыжыгъэ ыхьырэмкӀэ гъунӀпкӀэ гъэнэфагъэ зилэ обществэу «МАРК-Сервис» зыфилоэрэм иэксквавтор имашинист;

2) **Марычев Сергей Николай ыкӀом** — пшъэдэкӀыжыгъэ ыхьырэмкӀэ гъунӀпкӀэ гъэнэфагъэ зилэ обществэу «Юггазстрой» зыфилоэрэм ирабоч;

3) **Петренко Алексей Сергей ыкӀом** — пшъэдэкӀыжыгъэ ыхьырэмкӀэ гъунӀпкӀэ гъэнэфагъэ зилэ обществэу «Юггазстрой» зыфилоэрэм иводитель.

Адыгэ Республикэм и Лышхъэу КЪУМПЫЛ Мурат

къ. МыекъуапӀэ, шышхъэуым и 10, 2023-рэ ильэс
N 193

ӀэпӀэсэм ипщыпӀ

(Икляух).

НыбжыкӀэу Аслъан ипщыпӀэ кӀекӀоплагъэм ашыцӀу Даутэ Дамиррэ Дзыгъанэ Аделинэрэ тӀаупчыгъ мыщ фэдэ зӀукӀэгъу-хэм шлуагъэу къафыхьыгъэм, ахэм зы епӀыкӀэ кыралотыкыгъ: лъэпкъым итарихъ куоу цызэрагъашӀэу, хэбзэ-зэхэтыкӀэм нахь хэшӀыкӀ фырыӀэ хуыгъэу, бзэм рыгушыӀэнхэр нахь Ӏэрыфэгъу ащыфэхуыгъэу, агу илыр нахь кӀэло-гъошӀу къащыгъоу хагъэунэфыкыгъ.

Бырсыр Абдулахъ исурэтхэр пщыпӀэм бэу къафешӀх, кӀэлэцӀыкӀухэм арегъэлэжыгъ. Блэкыгъэ лӀэшлӀэгъум адыгэ лъэпкъым кыкӀугъэ гъогур кызылотыкырэ Ӏэшлагъэхэр ашӀогъэшлӀэгъонэу зэпапӀыхъэх. КыткӀэхуыгъэрэ лӀэужхэм

титарихъ аригъэшлӀэнымкӀэ амалэу цы-лэхэр ӀэпыӀэгъу кызыфегъэхуы. Адыгэ шлуагъэр зыщыгъ шыу лыхъужым исурэт анахь ашӀогъэшлӀэгъонхэм ашыц. «Адыгагъэр сыда зыщыщыр?» зыфилоэрэ упчӀэр кӀэлэцӀыкӀухэм Абдулахъ адызэхыфыгъ.

Археологэу, АР-м и Лъэпкъ музей инаучнэ ӀофышӀэ шхъалэу Тэу Аслъан Нэгъуцу Аслъан зехищэрэ этнолагерым шӀогъэшхо кызырӀыгъэм фэгъэхыгъэ гупшысэхэмкӀэ игуапэу кыддэгъошагъ: «Лъэпкъ музейм кӀэлэцӀыкӀухэр къа-кӀо-хи, ахэм апае экскурсие цызэхэтшагъ. Лъэпкъ шэн-хабзэхэм тарыгушылагъ. Тарихъ пкыгъоу кыднэсыжыгъэхэм, адыгэхэм яшылакӀэ кызылотыкыгъэхэм

нэлуасэ афэшлӀыгъэх. ЛӀэшлӀэгъу чыжъэм агъэфедэщыгъэ хъакъу-шыкӀухэу етӀа-гъом хэшӀыкыгъэхэр язгъэлэжыгъу. Пкыгъоу хъалэмэтхэр ахэм зэпапӀыхъа-гъэх. Адыгеим ичынальнэ кыхыкӀырэ мыжыбэ зыщымыщхэм якъэбар кӀэлэцӀы-кӀухэм ашӀогъэшлӀэгъоныгъ. Титарихъ ишъэфхэр афэсӀотагъ. ЗӀукӀэр лъэшэу гуапэ ашыгъу».

Адыгэкъалэ кыкыгъэу Абыдэ Хысэ пщыпӀэм ихъэклагъ, ар шыкӀлӀыщынхэр зышӀырэ ӀэпӀэс. Мэкъамэхэр шыкӀлӀ-пщынэмкӀэ къафыригъэуагъ, адыгэ оредыжыгъэр кӀэлэцӀыкӀумэ къафилуагъ. Лъэпкъым итарихъ кӀэушхъумгъэнымкӀэ ӀофшӀэнышхом ащ илахышӀоу хилъхъэрэр нэрылӀэжыгъу.

ПщыпӀэм тышыӀуагъ Бзэсэжэ Альмир, ар «Полярис-Адыгея» зыфилоэрэ гупчэм илофышӀ. Студентызэ Аслъан ипщыпӀэ къаӀоу ригъэжыгъагъ. Ащ кӀэгъэлэжыгъон гъэшлӀэгъон къафигъэхъазыгъ, 3D шап-хэм илӀ нэгъунджэхэр алуӀухэу Адыгеим ичынальнэ идэхагъэ кӀалэмэ аригъэлэжыгъу. ХъакӀэщэу Аслъан кызылӀуихыгъэр цыф кӀуапӀэу зэрэщытыр игуапэу кыхыгъэщыгъ.

Гъэмэфэ зӀукӀэгъухэу Нэгъуцу Аслъан ипщыпӀэ ныбжыкӀэхэм афыщызэхыгъэхэр лъэныкӀоу зэфэшхъафхэмкӀэ къашхъапӀэ, а уахътэр шӀукӀэ агу къэкы-жыгът.

ЛЪЭПШЫКӀО Фатим.

Сурэтыр: А. Нэгъуцум ихъарзынӀэ.

Непэрэ мафэм илхъужьхэр

Мыгу зыкӀоцӀылт дзэкӀолӀ

Дзэ пшӕрылхэр бгӕцӕклӕнхэр псынклӕгӕн, ар щынагӕу цыт. Ар кыхъзыхыгӕ кӀалӕхэм лытӕныгӕрӕ цытхурӕ кӕлӕжыг.

Лыгӕ хӕлӕу хӕгӕгур кӕзыухъумӕхэрэм ащыт Л. Заур. Московскӕ хӕкум икӀи, гуфакӀохэм ахэтӕу хӕушхъафыкӀыгӕ дзӕ операцием хӕлӕжӕнӕу ар кӀуагӕ ыкӀи зӕзгӕыныгӕу адишӕгӕм тетӕу илӕсныкӕрӕ кӕтыг. Дзӕ пшӕрылхӕр лыгӕ хӕлӕу зӕригӕцӕклӕгӕм, ихгӕгӕу фӕшӕпкӕу кӕзыриухъумагӕм афӕшӀ Луганскӕ Народнӕ Республикӕм и Лышхъӕу Л. И. Пасечник иунашкӀӕ медалӕу «За отвагу» зы-

«Сыд фӕдӕрӕ лӕхъани Уӕшыгӕ КӀуачӕхэм кӕулыкӕур ащыхыгӕнӕр агӕлӕпӕ. Ар хуӕльфыгӕ пӕпчӕ ипшӕрылхӕу сӕлӕйтӕ».

филорӕр, ащ нӕмыкӀӕу Бахмут, Луганскӕ ыкӀи Донецкӕ республикӕхӕр шхъафит шӕжыгӕнхэм зӕрахӕлӕжӕгӕм афӕшӀ медальхӕр кӕфагӕшӕошагӕх.

— Сыд фӕдӕрӕ лӕхъани Уӕшыгӕ КӀуачӕхэм кӕулыкӕур ащыхыгӕнӕр агӕлӕпӕ. Ар хуӕльфыгӕ пӕпчӕ ипшӕрылхӕу сӕлӕйтӕ. Юфхэм язӕтит зӕрӕмылсынклӕр, пшӕдӕкӀыжӕ ин зӕрӕсилӕр кӕызгурылӕзӕ а лӕбӕкӕур сӀыӕнӕу тесӕлӕбӕг. Дзӕ-патриотическӕ плуныгӕу кӕсхӕлхъагӕр ащ ылӕпсӕу сӕлӕйтӕ, — **elo Заур.**

Заур кӕызӕрӕтфилотагӕмкӀӕ, 2004 — 2006-рӕ илӕсхэм кӕлӕу Нижний Новгород кӕулыкӕур щыхыг. Нӕужым дзӕм кӕыхӕнӕжыӕнӕу фаеу янӕ макӕ ригӕлӕу, ау кӕыфегӕшӕлӕгӕн. Ыш игӕсӕу Московскӕ хӕкум щылӕхӕу гуфакӀохӕр аугӕохӕу зызӕхымы, еж ишӕиогӕныгӕкӀӕ зӕзгӕыныгӕ адишӕи, 2022-рӕ илӕсым тыгӕгӕзӕм и 19-м хӕушхъафыкӀыгӕ дзӕ операцием хӕлӕжӕнӕу кӀуагӕ.

— Дзӕ кӕулыкӕум сызӕрӕшӕлагӕр кӕысхӕлхъагӕ, ащ хӕшӕкӀ фысымылагӕу цытӕп. Хӕти мамыр цылакӀӕ илӕ шӕиогӕу, ар гӕпӕитӕгӕнӕм сыфӕбӕнӕнӕу ары гуфакӀоу хӕушхъафыкӀыгӕ дзӕ операцием сызкӀӕкӀуагӕр, — **кӕулуаг Заур.**

— ИцӕкӀугӕм кӕышӕублагӕу Заур дзӕ сӕнӕхъагыр икӀасӕу кӕтӕджыг, — **лӕгӕкӀуатӕ гушӕилӕр янӕу Асе.** — Украинӕм щыкӀорӕ хӕушхъафыкӀыгӕ дзӕ операцием кӀоным ылӕ сӕ симыгӕа-шӕу ышӕпхӕу кӕыфӕтеуи, игухӕлӕ кӕырилуаг ыкӀи мӕкӀӕ-макӀӕу кӕысигӕу-чӕыг кӕесӕлӕлӕрӕм. Ау сыд сӕ сиамалыр?! ЫлӕкӀӕ дзӕм кӕыхӕнӕнӕу зӕлом фӕсӕдагӕн, джыри ыгу етыгӕу кӀо зӕрӕшӕиогӕр, кӕызӕрӕмыуцӕшӕтыр кӕызгурылуаг. Хӕтрӕ ни икӀалӕ мӕшӕлӕшхом пигӕхъанӕу фӕцӕтӕп, ау амал фӕзгӕотыгӕн. Илӕсныкӕу кӕызӕрӕтыгӕм машом сыпӕтыг.

ХӕушхъафыкӀыгӕ дзӕ операцием хӕлӕжӕхӕрӕм хабзӕм лӕшӕу анаӕ кӕатет. Ар кӕызӕжӕгӕм кӕышӕубла-

гӕу кӀалӕхэм цытхӕу хӕлӕу, лӕпӕлӕсӕныгӕ ин яӕ хӕгӕу кӕулыкӕур ахы. Хӕгӕгур кӕджаг — ахӕр кӀуагӕх. Мобилизованнӕхӕр кӕамытӕпщыжӕхӕу зышӕфаехэм кӕӕкӀожыӕнхӕ фитхӕп, гуфакӀохӕр зыкӀӕтхӕгӕхӕ зӕзгӕыныгӕм ит пӕлӕр кӕызӕухыкӀӕ кӕагӕзӕжыӕн амал яӕ.

«Сирӕзӕныгӕ гушӕилӕхӕр АР-м и Лышхъӕу Кӕумпӕл Мурат фӕзгӕазӕхӕ сшӕиогӕу, зӕрӕфӕлӕкӀӕу гӕунӕ кӕытлӕефы. Волонтерхэм кӕлӕ зӕфӕшхъафхэм кӕаращыгӕ шӕушӕ Илӕылӕгӕум Адыгеир ахэтӕу зысӕлӕгӕум, лӕшӕу сигуапӕ хӕугӕ, тызӕращымыгӕушӕрӕм, анаӕ кӕызӕрӕттетым кӀуачӕ кӕыситыг. Ащыгӕум Адыгӕ Республикӕм сыкӕызӕрикӀыгӕр, сызӕрӕадыгӕр кӕашӕаг, ар зымыуасӕ щылӕп».

— Москва хӕкум тикӀи, апӕ Луганскӕ тащӕг, тхӕмӕфи 3 — 4-м ащ тыщӕгӕхъазырыг, нӕужым нӕмыкӀ чыпӕлхэм кӕулыкӕур ащыхыг. Ащыгӕум гуфакӀохэм зӕзгӕыныгӕу адашӕлӕштыгӕм илӕсныкӕу нылӕп пӕлӕу илагӕр. Джы, Тхӕм ылӕмӕ, Адыгеим ылӕкӀӕ илӕс пӕлӕ илӕу згӕзӕжыӕнӕу сыфай, хӕушхъафыкӀыгӕ дзӕ операцием кӕулыкӕур щылӕызгӕӕкӀотӕшт. Мы мафӕхэм ситхылхӕм ягӕхъазырын ыуж сит. Сызхӕтыгӕ кӀалӕхӕр ащ кӕнагӕх, ахӕр кӕысажӕх. Адыгӕ кӀалӕхӕри сигуасагӕх, ау мы уахӕтӕм ахэм якӕабар сышӕгӕуазӕп. Ащ пӕе згӕзӕжыӕнӕу сыфай, цыфхэм сыгу ягӕу, скӕуачӕ илӕ, сӕделӕн амал сӀ, — **кӕытилӕуаг пытагӕ хӕлӕу Заур.**

— **Кӕышӕуатырӕ цыгӕынхӕр шӕуфикӕуцтыгӕхӕ? Шӕушӕ Илӕылӕгӕу бӕрӕ кӕышӕуацӕу кӕыхӕкӀыгӕ?**

— Сыдигуи тшхыни, зышӕлтӕни, лӕзӕгу уци, лӕши тащыкӀагӕн, зыпари тагӕцӕфыгӕн. Тышхӕнӕу уахӕтӕ тилӕ

кӕс тшӕиогӕр тшхыгӕ. Почтӕмрӕ гӕомылапхӕмрӕ ренӕу кӕыддӕкӀокӀыгӕх, шӕушӕ Илӕылӕгӕури бӕрӕ кӕытлӕуаг. Тхӕагӕгӕпсӕух кӕытфӕзыугӕиорӕ ыкӀи кӕытфӕзышӕжыӕр пстӕури. Илӕылӕгӕум ишӕуагӕкӀӕ медицинӕм епхыгӕ пкӕыгӕохӕр, шхынхӕр, цыгӕын фабӕхӕр, цуакӕхӕр — тищыкӀагӕр зӕкӀӕ дгӕотыщтыг. Тхӕм шӕушӕ афӕшӕжӕ кӕытфӕгӕмӕкӀыгӕ пстӕуми, — **кӕулуаг Заур.**

— Сирӕзӕныгӕ гушӕилӕхӕр АР-м и Лышхъӕу Кӕумпӕл Мурат фӕзгӕазӕхӕ сшӕиогӕу, зӕрӕфӕлӕкӀӕу гӕунӕ кӕытлӕефы, — **лӕгӕкӀуатӕ игушӕилӕ Заур.** — Луганскӕ дӕт госпиталым сычӕлӕу (плӕгӕогӕгӕ кӕауаг) волонтерхэм кӕлӕ зӕфӕшхъафхэм кӕаращыгӕ

шӕушӕ Илӕылӕгӕум Адыгеир ахэтӕу зысӕлӕгӕум, лӕшӕу сигуапӕ хӕугӕ, тызӕращымыгӕушӕрӕм, анаӕ кӕызӕрӕттетым кӀуачӕ кӕыситыг. Ащыгӕум Адыгӕ Республикӕм сыкӕызӕрикӀыгӕр, сызӕрӕадыгӕр кӕашӕаг, ар зымыуасӕ щылӕп.

— Кӕысфӕтемыоу, мӕфипшӕ лӕпӕ-цыпӕ тешӕу хӕугӕ, — **кӕулуатӕ Заур янӕ.** — Пчӕлӕпӕм лут пхӕнтӕкӀӕу цыкӀум сытесӕу симынӕлӕсӕ номер кӕытеомӕ, телефоныр кӕсштӕным сышӕшӕнӕу сышӕлаг. Мыхӕун горӕ кӕысалоштым сытӕшӕныхӕштыгӕ, симышӕрӕ машинӕ горӕ кӕылхӕмӕ, сыкӕыкӀащтыг. Сырӕгушхӕ сикӀалӕ, лыгӕрӕ лӕылӕнӕ-гӕрӕ хӕлӕу кӕулыкӕур кӕыхы, Кӕурмӕн мафӕм, мӕкӕуогӕум и 28-м кӕӕкӀожыг. Медалӕу кӕыфагӕшӕошагӕхӕмкӀӕ зӕкӀӕ лӕкӕор ылӕгӕушхуаг. Псаоу, ылӕпкӕ-лӕпкӕи фыкӕуагӕ имылу кӕытфӕкӀожыгӕшӕ, «шыкур» сӕу, Тхӕм сыфӕраз. Уильфыгӕ псаоу шагум кӕыдӕхъажыӕным нахӕ насыпыгӕ щылӕп, ар зыпӕпшӕын дунаим тетӕп. КӕытфӕгӕмӕкӀыгӕхӕм зӕкӀӕми «тхӕашӕегӕпсӕу» ясӕу. Лыгу кӀоцӕылӕу, кӕулыкӕушӕным ыгу фӕцагӕу кӕтӕджыг. Гумызаг, ренӕу зыгорӕм ишӕуагӕ ригӕкӀы шӕиогӕу, гукӀӕгушхӕ хӕлӕ. ЗӕкӀӕми атеубгӕуагӕу кӕегӕгӕунӕх. Сшынахыжӕ Германием кӕулыкӕур щыхыгӕу щытыгӕти, ащ кӕыздихыжыгӕ щыгынхӕр кӕырихъау бӕрӕ хӕтыг. Лӕгӕуцӕ-зӕшиз зӕрилӕм кӕыхӕкӀӕу ащыгӕум Заур кӕулыкӕум ацӕнӕу цытыгӕн. «Силӕгӕухӕр кӀохӕу сӕ сышӕсыщтыг» ылуи, ежӕ-ежыӕрӕу военкоматым екӀолӕг, зыпари имылажӕу агуригӕлуаг, повесткӕ кӕайхи, кӕулыкӕум кӀуагӕ. Частым кӕыхагӕнӕжӕ ашӕиогӕу ико-мандир пчӕагӕрӕ кӕытфӕтеуаг. Ащыгӕум ятӕ симӕджагӕти, кӕӕнӕнӕу тыдагӕн.

— Кӕулыкӕум кӕкӀыжыгӕ лӕшӕу тыгӕмӕкӀыг ыкӀи тыпӕпӕаг, — **лӕгӕкӀуатӕ игушӕилӕ Заур ышӕпхӕу нахыжӕу Эммӕ.** — Пчыхӕ кӕс кӕбархэм талыпӕлӕштыг. Ащ щыхӕрӕ шӕыпкӕр тӕ зӕкӀӕ кӕытагӕлӕгӕурӕп, арышӕ, кӕын дӕдӕ кӕытщыхуштыг. Псаоу кӕызӕкӀожымы лӕшӕу тыгушӕаг. Лӕшӕу сырӕгушхӕ сшы, Алахӕталӕм тыфӕраз.

— Анахӕ шхъаӕр уикӕралыгӕу шӕу лӕлӕгӕуныр, ащ ифедӕхӕр кӕзуухӕу-мӕнхэм уфӕблӕныр ары, — **elo Заур.** — ТидзӕкӀолӕхэм зӕкӀӕми теубытӕгӕ пытӕ ахӕлӕу япшӕрылхӕр агӕцакӀӕ. Кӕулыкӕушӕхэм кӕагурӕу текӀоныгӕр кӕыдӕтхыфӕ тызӕрӕлӕыкӀотӕн фаер. ХӕкӀылӕ закӕор — ТекӀоныг! Ар кӕызӕрӕблӕгӕштым тицыхӕ телӕ, тилофшӕн кӕиными, хӕгӕгӕум, цыфхэм ар ящыкӀаг.

Мамырыгӕм фӕбӕнӕр тидзӕкӀолӕхэм ТекӀоныгӕр яеу шӕхӕу кӕагӕзӕжыӕнӕу афӕтӕло!

КИАРӕ Фатим.

Сурӕтхӕр: авторым иех.

Адыгеим ипсэолъэшл отраслэ илофышлэху ыкИ иветеранху лъытэныгъэ зыфэтшлэхэр!

Шъуисэнэхъат епхыгъэ мэфэ-кымкIэ тышфугушл! Республикэмрэ хэгъэгумрэ яхэхьоныгъэкIэ мэхъанэшхо илэу шыт лофэу жъу-гъэцаклэрэм.

Цыфхэр зычлэсышт унэхэм яшынкIэ Адыгеир апэ ит шьолъыр-хэм зерахалыгтэрэм шьо шъуилахыи хэлъ. Социальнэ мэхъанэ зилэ псэолъакIэхэр ашлхы ыкИ агъэ-клэжых, республикэм ипсэуплэхэм ятеплэ нахьышлум ыльэныкIэ зызэблэху, проектышхохэр зэшл-хыгъэ мэху. А пстэуи амалы-шлхэр къатых республикэм иэко-номикэ нахь зыкылытэнымкIэ.

ЗэкIэми инэу тышфугушл шъуи-лофшлэн шъузерегулэрэм, клэухы-шлхэм шъуакыфэклоным ренэу шъуналэ зэрэтежыгъэтирэм апэе. Тапэки гъэхъэгъэшлхэр шъушын-ху шъуфэтэл!

Ныбджэгъу лъапIэхэр, зэкIэми тышфугушл псауныгъэ пытэ, шылэкIэшл шъуилэнэу, шъуигухэлъ дахэхэр кыжъудэхуэху бэрэ шъу-псэунэу!

**Адыгэ Республикэм
и Лышхъэу, Урысые
политическэ партией
«Единэ Россия» и Адыгэ
шьолъыр къутамэ и Секре-
тарэу КЪУМПЫЛ Мурат**

**Адыгэ Республикэм
и Къэралыгъо Совет —
Хасэм и Тхьаматэу
ВЛАДИМИР НАРОЖНЭР**

Кушъу Руслэн, Шынынхъо Эльдар ыкИ Нэхэе Азмэт анахьыбэу мы хьызмэтшлэлэм шылажэхэрэм ащыщх.

— Псэолъэшлын «неущ» гушылэ хэтынэу шытэп. Уахътэм ылэ уитэу укIон фае. «Неущ сшIэми хушт» зыфэпIошт гупшысэхэр уилэхэмэ мы лъэныкIом хэлшыхъани, шыбгъэхъэни шылэп, — **ЕЛО Адыгеим, Краснодар краим язаслуженнэ псэолъэшлэу, Урысые Федерацием, Кыблэ Федеральнэ шьолъырым ыкИ Краснодар краим япсэолъэшл гъэшлугъэу Мыгу Хьызыр.**

Ащ фэдэ гупшысакIэ зэрилэр арын фэй ильэс 50-м клэхъэу зэритыгъэ псэолъэшлын чыплэ ин циубытын, ащ итарихъ зыцIэ кыхэнэжышхэм ащыщ хуэнэу кызкIыдэхуэгъэр. Адыгеим имызакъоу, Краснодар краими ипсэуальэхэр арытых, непи лъэхъаным ишапхъэхэм адиштрэ псэуплэхэр арегъэшлхы. Шып-къэ, джы ишъаохэр, Муратэрэ Айдэмыр-рэ, кыготых, ахэр ары нахьыбэу лоф-шлэнхэр зэшлзыыхэрэр.

Ежъ Хьызыр зэрилоу, чыжъэу тызэ-клэлэбэжмэ, а лъэхъаным кыхиуытэгъэ шъэохъе пстэумэ афэдэу, летчик хуэнэу фэягъ. Теуцожь районим ит къуаджэу Джеджэхъаблэ иеджаплэ кызеухым классым шыдеджэгъэ клэлиплымэ ежъ ятфэу къалэу Ростов-на-Дону летчик

сэнахъат зыщызэрагъэгъотырэ еджаплэм члэхъанху клэагъэх. А лъэхъаным комсомолым путевкэхэр кытыштыгъэх. Ащ фэдэ тхылы алыгъыгъ.

ЯцлыкIугъом кышыублагъэу спортым лъэшэу пылгыгъэу, гъэхъагъэхэри цы-зышыгъэ клэлэхэм япсауныгъэ пыч илэнэу зыпарэки ашхъэ кымыхъагъэми, летчик ухъуным ишыкIагъэм тетэу бэдзэ цэкъа-плэ ямылэу кычлэкIыгъэп, нэбгыритфым язи члэмыхъэу къагъэзэжыгъагъ.

Хьызыр лъэшэу зыкIэхъопсыштыгъэ сэнахъатым фэдженэу мыхъугъэми ащ ыгу римыгъэгъэклэдэу Краснодар дэт псэолъэшл-монтаж техникумым члахыи кыуухыгъ. Псэолъэшл сэнахъатэу ащ шызэригъэгъотыгъэм тищылэныгъэ зэрэ-рипхыгъэм зыпарэки зэрэклэмыгъожы-гъэр кьеушыхъаты. Уахътэ зытешлэм ар ежъ кыдэхуэгъэ исэнэхъатэу зэрэщытыр кыгурылуагъ.

— *Къалэу Тольятти апэ силофшлэн зыщезгъэжыгъагъэр, — ЕЛО Хьызыр. — 1974-рэ ильэсыр ары зигугъу сшIырэр. А лъэхъаным сэнахъат зызэбгъэгъотыкIэ, еджэплэ ужым лофшлэплэ чыплэ пфэху-щтыр хабзэм кыхихыштыгъ, умыкIони уфитыгъэп. Кызидеджэгъэ Гъыш Аспъан-рэ сэррэ тагъэклэагъ. «Куйбышев монтажспецстрой» зыфилорэ хьызмэт-шлэлэр ары тызлутыгъэр.*

лофшлэкло кызырыклоу ригъэжыгъагъ, етIанэ комсомольскэ ныбжыкIэ бригадэм ипэшагъ. ИльэситIурэ ащ зэшъогухэр къэтыгъэх. 1978-рэ ильэсым Адыгеим кызагъэзэжыым, псэолъэшл-монтаж Гъэ-лорышлэлэу N-у 55-м, СМУ а лъэхъаным нахьыбэу зэрэшлэщтыгъэр, илофшлэн шъылдэжыгъагъ. Ащ ипрорабыгъ, ма-стерыгъ, участкэм ипэшагъ. Совет хаб-зэм илэхъан тыдэки шызэшлэгъэгъэ хьызмэтшлэлэшхоу Мыекъуапэ дэтыгъэ-хэм, гушылэм пае, редукторышл заводым, Фрунзем ыцIэ зыхьыштыгъэм, «Точра-диомашым», гурыт еджаплэхэм ащыщы-бэхэм ягъэуцун илахъ хэлъ.

1980-рэ ильэсхэм акIэм къэралыгъом зэхъокIыныгъэу кыщэжыагъэхэм ежъ ищылэныгы кызырахъокIыгъагъ. Хьыз-мэтшлэлэ пстэумэ афэдэу, ежъ зылутири зызэхэзым, Хьызыр иунэе лоф мы отрас-лэ дэдэм шыригъэжъэн фаеу хъугъагъ.

1990-рэ ильэсэу ащ кыкIэлэпыкIагъэ-хэр кыныгъэх. Лофшлэн ямылэу, ар щымылэмэ, унагъор зэрэпIыгыни уилэ-щтэп, охътабэ кыхэкIыгъ. Арэу щытми, ащ кыгъащтэу, ыгу клэдэу, псэолъэшлын лофыр члэдзыжынынэу зыпарэки ыгу кы-хъагъэп. Рихъыжыгъэ лофыр ишыкIагъэм

Шышхьэлум и 13-р —

Ищылэныгъэ

Мыгу Хьызыр, икIалэхэу Мурат, Артур, Айдэмыр.

нигъэсын, теубытагъэ хэлъэу мурадэу ыгъэнэфагъэм еклоплэн шэн пытэу илэр кытекIуагъ.

Ащ фэдэ чыплэ кыин горэм емыж-гъахэу, ошлэ-дэмышлэу Краснодар краим истаницэу Воронежскэм унэе псэуплэхэр щашлынхэу хъугъагъ. Къат тIурытIоу зэ-тетхэу унэ 13 шагъэуцугъагъ... Нэужым ахэм фэтэрыбэу зэхэт унабэ, унэе псэ-уплабэ, социальнэ ыкИ спорт псэолъэ зэфэшхъафхэр, еджаплэхэр, клэлэцIыкIу ыгыплэхэр къакIэлэпыкIуагъэх. Адыгеим имызакъоу, Краснодар краими Мыгу Хьызыр ихьызмэтшлэлэ ыгъэуцугъэ псэ-уальэхэр арытых.

Чэчэн Республикэми лоф шашлэнэу хъугъагъ. Ащыгъум «Адыгпромстрой» зыфилорэ трестым ежъ иунэе хьызмэт-шлэлэ хахъэщтыгъ. 1990-рэ ильэсхэм агузэгум ащ зэо-зэпэуцужьэу шыкIуагъэм зэхигъэтэкIогъэ унэхэм язэтегъэуцужьын хэлэжыгъагъэх.

Ильэс 35-рэ мэху апэрэ унэе хьызмэтшлэлэр зигъэ-псыгъагъэр. Непэ хьызмэт-шлэлэти, «Новое строитель-ство» ыкИ «Оксиген» зыфи-лохэрэр, Хьызыррэ икIалэ-хэмрэ агъэлорышлэ. Шъэуищ ишхъэгъусэрэ ежыррэ зэдэ-плугъ, ахэм къакIэхъухъажы-гъэхэу къорэльфибл ил. Непэ ежъ кыготхэр клэлэ нахьы-жъэу Муратрэ анахьыкIэ Айдэмыррэ.

Мурат ицлыкIугъом кышы-ублагъэу ятэ игогу теханэу ыгу илгыгъ ыкИ зыпарэки клэгожыгъэп. Мыекъуапэ гурыт еджаплэр кызыщеухым, Пшызэ къэралыгъо универси-тетым псэолъэшл сэнахъатыр шызэригъэгъотыгъ, ильэс 15 хъугъэш ятэ готэу лоф ешлэ.

Клэлэ гурытым, Артур, нэ-мыкI шыпкы лъэныкIоу кы-хихыгъэр. Ащ юридическэ сэнахъат зэригъэгъотыгъ, непэ Ивановскэ хэкум ипрокурор шхъаI.

АнахьыкIэу Айдэмыр Ады-геим имызакъоу, Темыр Кавказым зэрэщытэу шызэ-лэшлэрэ оредылу, зэкIэми шлэ-альэгъугъэ оредэу «Нэ шлүцIэ-хэр» зыфилорэр ары кызы-лорэр. ГИТИС-м апэрэ сэ-нахъатыр шызэригъэгъотыгъ. Ащ фэдэ сэнаушыгъэ хэлъ нахь мышлэми, оред кьэлоныр

мылкъу къэкIуапIэ ышынэу, ищылэныгъэ ащ рипхынэу ыгу кырылуагъэп. Сыд фэдэрэ лъэныкIомкIи ищысэтэхыплэ ятэ зыпылэ лофыр ежыри кызыэрэплагъэр кызыгурэлэм, псэолъэшл сэнахъатыр зэригъэгъотыжыгъ. Ильэсищ хъугъэу ятэрэ ышнахъыжхэр лоф адешлэ.

Мурат псэолъэшлын куюу хэгъозагъ. Айдэмыри охътэ клэкIым лофшлэныр кы-лэкIэхъагъ. Хьызыр ахэм язакъоу бизне-сыр къальэхинэми зэрэхагъэхъоштым, ильэсыбэхэм ежым шапхъэхэм ашл-мыкIэу, цыфэу члэсхэр ыгъэразэхэу унэхэр зэришыгъэхэм зэрэтемыкIышхэм ищыхъэ тель. Лъэхъаным клэу кыздихы-хэрэр агъэфедэным ахэр нахь зэрэфэкъу-лайхэр кыхегъэщы. Зыпари ымышлэу зэрэщымысышъуштыр ары зэкIэкложы-нышъ, унэм итIысхъажынынэу «кыфэзы-мыдэрэр».

Ежъ илуакIэу, зэгорэм Мурат илпылэгъу

псэолъэшым и Маф

ЗЫ СЭНЭХЪАТ РИШХЫГЪ

кыфэхуштыгъ, джы еж икӀалэхэм ялэпылэгъу, яупчӀажьэгъу. Непэ зэ лоф-шланпэм кычӀэмыхъэу, илофшӀэгъухэм, ары еж зерилытэрэр, кӀахэмыхъэмэ ыгу разэ хуэрэп.

— *ИлъэсипшӀ пчӀагъэ хуэгъу кыиз-готэу, цыхъэ кысфэзышӀэу кыиздэ-лажьэхэрэм аукодыеу сахэкӀыжышӀу-щтэп, ахэр сиятӀонэрэ унагъоу сэлъытэх,* — **кыыхегъэщы ащ.**

— *лофшланпэм ушыгубжыгъэу, пхъа-шэу ушыгушӀыгъу кыыхэкӀа?* — теупчӀыгъ Хызыр.

— *Сымыгубжы хуэна, сымакӀэ лэты-гъэу, ары пакӀошъ, сыкуоуи бэрэ кы-хэкӀыгъ, «уӀусэгъэкӀы» ясоуи мызэу—мытӀоу хуэгъэ, ау псынклӀэу ар зыте-кӀыхэрэм сачыщ,* — **мэщхы Хызыр.**

— *СакӀыб кыизыгъазэкӀэ, сымакӀэ кыизэрэсӀэтыгъэм сыкӀэгъожьы, лузгъэ-кӀынэу зэсӀагъэмэ сыгу егъужьы.*

Мы хызмэтшланпэм цыфхэр бэрэ зэрэлуыкӀыжхэрэм ар изы ушхъагъу. Нэбгырэ 60-м ехъу лут. Ахэм анахыбэм илъэси 10 — 20-м кышчыкӀэрэп лоф зы-щашӀэрэр. Ащ кӀеушыхъаты сьд фэдизэу япашӀэ атепхъэшыхъагъэмэ, зэфагъэ хэ-лъэу, цыфхэм шхъэкӀэфэныгъэ афырилэу, ялофшӀэн уасэ фишӀызэ зэрэзерищэхэрэр, лэжьапкӀэ мыдэу зэраритытэр.

— *Исэнэхъат хэшӀыкӀ ин физилэ спе-циалист дэгъухэр, ыгу етыгъэу ипшъэ-рылхэр зыгъэцэкӀэрэ цыфхэр джы макӀэх. Ащ фэдэ уапэ кӀэкӀыгъэмэ уасэ фэлшӀын фӀае. Непэ псэолъэшым цыплэжъэщтхэр зэрэгъотыгъуаехэм фэдэу тапӀэи щытыщтмэ, мы отраслэм чӀэна-гъэ ышӀынкӀэ цынагъо. Ащи удегупшысӀэн фӀае,* — **elo Хызыр.**

Мы уахтэм фэтэрыбэу зэхэт унэхэм яшӀын анахъэу зыпылхэр. Мыекъуап ахэр зыщагъэуцухэрэр. «Фыщт» зыфау-

сыгъэ псэуплэ комплексым изы унэу фэтэр 218-рэ зыхэтӀыр аухыгъ, ащ фэ-дизхэу джыри унитӀу кыгуагъэуцонэу проектхэр агъэхъазырых. Ащ нэмыкӀэуи кӀэлэ гупчэм «Сердце столицы» ыцӀэу псэуплэ комплекс щырагъэжъагъ. Ащ хэхъэрэ унэу кӀат 16-у зэтетыр гъунэм рафыллагъ.

— *Псэолъэшым тиреспубликэ зы-щешӀомбгъу. Лъэшэу сигуапэ лъэхъаным диштэу гъэпсыгъэ унэ дахэхэр бэу Ады-геим икӀэлэ шхъалэ кыизэрэдэ-таджэхэрэр. Ахэм тыкӀагъэдахэ, цыфхэм ящылакӀэ нахышӀу хуэным фӀелорышӀэх. Арышъ, псэолъэшым и Мафэу кӀэблэ-гъагъэм пай зэкӀэ мы лъэныкъом щы-лажьэхэрэм хэхъоныгъэхэр ашӀызэ уахтэм дӀэкӀошӀунхэу, ялоф кыизэтемы-уцонэу сафӀалӀо, ямӀфӀэкӀкӀэ сафӀагушӀо,* — **кыӀуагъ Хызыр тизэдэгущыӀэгъу икӀлухым.**

ПсэолъэшӀ унагъом игъэпсакӀу, ипашӀ Мыгу Хызыр. ИкӀалэхэм ямызакъоу, мы лъэныкъом апэрэ лъэбӀэкъухэр щызышӀы-гъабэхэмкӀи щысэтыхыплӀэу ар щыт. ХуӀыфыгъэм унэ ышӀын, кӀалэ ыплун, чыг ыгъэтӀысхъан фӀае ало. Унэу ищыӀэ-ныгъэ щышӀыгъэр пшӀы пчӀагъэхэмкӀэ кӀэплъытэщт, шэн-хэбзэ дахэхэр зыхиль-хъэгъэ кӀэлищ ыплугъ, кыныгъо пстэур кыизэпчызэ, исэнэхъат фӀэшӀыпкӀэу ащ илъэгаплӀэхэм зэранэсыгъэр чыг лъэпсэ инэу ыгъэтӀысхъагъэу плъытэн плъэ—кышӀт.

Илъэсыбэрэ джыри ныбжыкӀэхэм яупчӀажьэгъоу ашхъагъ итынэу, икӀалэхэ-ми ежыри ягухӀэлхэр кӀадэхунхэу тэри тафӀалӀо!

Сурэтхэр: Мыгухэм яхъарзынэщ, лъэшыгъэ АспӀан.

Иунагъо илоф лъегъэкӀуатэ

Бырсыр Тимур псэолъэшӀ ныбжыкӀэу мы лъэныкъом илъэс заулэ хуэгъэу щылажьэхэрэм ащыщ. «DREAM DEVELOPMENT» ыцӀэр ар зипӀэцэ хызмэтшланпэм.

Ар псэолъэшӀ унагъо кӀыхъухъагъ. ЯтӀэшэу Бырсыр БислӀан Урысыем иза-служеннэ псэолъэшӀ, Санкт-Петербург щӀэпсэу, ащ пӀэрытныгъэ щызылӀыгъ ком-паниеу «Строительный трест» зыфилорэм ипӀэщэгъу. Ащ икӀалэу Анзори ятэ игъогу техъажьыгъ, илъэсыбэ хуэгъэу мы лъэ-ныкъом хэт.

— *Сшынахыжъэу Анзор псэолъэшӀы-ным сыхъэщыгъэр, хызмэтшланпэм кӀэщакӀо фӀэхуэгъэр,* — **кыӀуагъ Тимур псэолъэшым и Мафэ ипӀэгъокӀэу гу-щыӀэгъу тызыфхъум.**

Къуаджэу Кошхъаблэ кышчыхуэгъ, щӀаплугъ. Ащ дэт гурыт еджаплӀэр кызе-ухым Краснодар дэт мӀэкъумӀэщ универ-ситетым экономикэм, хэбзӀахъхэм япхыгъэ сэнэхъат цызэригъэгъотыгъ. Автомобильхэм яфӀэл-фашӀэхэр зыща-гъэцӀахэрэ Гупчэм 2012-рэ илъэсым илофшӀэн щыригъэжъэгъагъ.

ПсэолъэшӀыныр ошӀэ-дэмышӀэу ищыӀэ-ныгъэ кӀыхэхъагъ. 2019-рэ илъэсым псэолъэшӀ хызмэтшланпӀэ ыгъэпсынэу

ышнахыжъ предложение кыизехыым, ныбжыи ар кыӀӀэкӀэмыхъащтэу ыкӀи ыуж имыхъащтэу ылогъагъ.

Арэу щытми, лъэхъаным диштэрэ цӀэ гъэшӀэгъон зилэ хызмэтшланпӀэр Тимур зехищӀэн ылъэкӀыгъ.

— *ШыпкӀэу плӀощтмэ, хызмэтшланпэм пӀэщӀыгъэр дызесхъанэу, псэолъэ цы-клоу щымытхэу, кӀатыбэу зэтет унӀэх-хэр едгъэжъэнхэу сшынахыжъ кызы-селом апэрэ уахтэм сыкӀэщтэгъагъ. Ау «лоф мыублэм блэ хэс» адыгъэхэм зэ-ралӀоу, зетэгъажъэхэм зӀэпстэур кызы-пыуцагъ.*

Хызмэтшланпэм ыцӀэ зэрямышыкӀэм фэдэу апэрэ унэу рагъэжъагъэхэри псэукӀэ амалэу кӀатыщтхэмкӀэ нэмыкӀ-хэм атекӀых. Псыхъоу ШхъэгъуащӀэ инӀэпкӀэу Мыекъуапэ илэхэм ащыщ зы-щагъэуцухэрэр.

Ахэр зыщашыщтхэ чыплӀэу кыыхахы-гъэр кыизэрыкӀуагъэп, тхылхэм ягъэ-хъазырын лофыбэ кыпыкӀыгъ. Джащ фэдэу псыхъоу нӀпкыым лӀэблагъэу зэ-

рагъэуцухтхэм фӀэшӀ, унэхэм алӀапсэ ишӀыны иныгъ. А зӀэпстэумэ гумӀэкӀыгъуабэ кыизэрарыкӀыгъэр шхъэхы-гъэу кӀело Тимур, ау ащ пае кыизӀэкӀлон ыдагъэп. Ныб-жыкӀэ нахъ мышӀэмэ, мӀа-хагъэ кыизхэбгъэфэнышъ, ебгъэжъэгъэ лофыр гъогу ныкъом щычӀӀудзыжыныр мытӀэрэзэу елӀытэ. Ащ фэдэ пытагъэм кыӀӀэкӀуагъэр лъэхъаным диштэу гъэпсыгъэ унэ дахэу псыхъоу нӀпкыым кыӀууцагъэхэр ары.

— *СятӀыр, сшынахыжъ сиупчӀажъэгъух. Ахэм ямы-закъоу, сишъэогъоу, мы лъэныкъомкӀэ сэнэхъат зэ-ригъэгъотыгъэу, илофшӀэн шӀу ыльӀэгъоу, профессиона-лизмӀэгъэ ин зыхӀэл Тхъар-кӀохъоу Ринат псэолъэшӀынымкӀэ пащэу сигуус. Ахэм гушхуагъэ кысхалхъэ,* — **elo Тимур.**

Иныбджэгъу ыкӀи илофшӀэгъу Ринат нӀлуасэ тызыфешӀым, унэхэм гъэпсыкӀэу ялӀэр, псылушӀом зэрӀелухтхэм иягъэ кӀэ-мыкӀлоным пай шыкӀэу агъэфедэгъэхэр, кӀэлӀэхохэм нелӀэ ащашӀырэ унэхэм зыпарӀкӀи атемыкӀэу шыгъэнхэм фӀэшӀ кыӀдалытагъэхэр кысфалотагъ. КӀэ-литӀум якъэгущылакӀэ лофэу зыпылхэр шӀу дэдэ зэралӀэгъурэр, апэрэ псэуалӀэу агъэуцухэрэм агуи апси зэрахалхъэрэр кыӀхэщыгъ.

Тимур псэолъэшӀыным хэшӀыкӀ физилэ цыфхэр кыгӀотхэмэ ащ зыригъэзэгъэу кыизэтемыуцоу, чӀэци мафи лоф зы-дешӀэжы, мы лъэныкъом кӀэу кы-хэхъэрэр кыӀӀэкӀыгъэхъаным, хэуконы-гъэхэр хымышыхъанхэм пылӀ.

— *КыизэрӀӀэщыгъэмкӀэ, мы лоф-шӀэныр сӀэсый, гухъоу хэсэгъуатэ, джа-ры кыиздэхуэгъэр,* — **кыӀуагъ ащ.** — *Цыфхэм щыӀӀэкӀшӀу зыщырялӀщт псэуплэ дахэхэр пшӀынхэр насыпыгъ. ИлъэсипшӀ пчӀагъэхэм кӀалэр кӀагъэдахэу, ачӀӀсхэр агъэгъушӀохэу щытыщтых. Ахэр о зэрэ-*

пшӀыгъэхэм урымыгушхон плӀэкӀыщтӀэп.

Тимур шӀӀауитӀу иӀ. Ахэри мы хызмэ-тым хэцагъэ хуэнхэу фӀай, яцӀыкӀугъом кышчыублагъэу шӀу аригъӀӀӀэгъуным ыуж итыщтэу кыыхегъэщы.

ЯтӀш Бырсыр БислӀан псэолъэшӀыным гъэхӀэгъэ инхэр щышӀынхэмкӀэ пстӀэумэ апӀэу зишӀуагъэ кӀӀӀуагъэр псэуалӀэу ышӀыхэрэр зыгъэфедӀщтхэм агу рихы-ным, лӀэрыфӀэгъу афӀэхуэным афӀэшӀ ищы-кӀагъэхэм зыпарӀкӀи адӀемыхэу зэригъэ-уцухэрэр ары. ИкӀалэу Анзори ащ фи-гъэсагъ.

Тимури апэрэ мафӀэхэм кӀащыубла-гъэу а гъогум тырицагъ. Арышъ, псэ-олъэшӀ унагъо кыизэрӀэхӀыгъэр кыӀгъэ-шӀыпкӀэжыныр, ятӀшым зытырищӀэгъэ шапхъэхэм атемыкӀыныр ежыркӀэ шӀокӀ зымыӀэ лоф.

ПсэолъэшӀым и Мафэу неущ хагъэунэ-фыкӀыщтымкӀэ Бырсыр Тимури, игупсэу мы лъэныкъом хэтхэмэ тафӀагушӀо, ягу-хӀэлхэр кӀадэхунхэу тафӀалӀо!

Я 4 — 5-рэ нӀкӀубгъохэр зыгъэхъазырыгъэр ХЪУТ НӀфсӀт.

Сурэтхэр: Бырсыр Тимур ихъарзынэщ, лъэшыгъэ АспӀан.

Узеклонныр — псауныгъ

Сурэтхэр: А. Іэшын.

Мыхэр о уицЫфых, Адыгеир!

Шышхьалум игушшысэ непи мэлажъэ

ИкъэхьукI, иеджакI

Тхьагъушъэ Нухъэ шышхьалум и 13-м (нэмыкI тхыгъэхэм кызыралорэмкIэ, чъэпыогъум), 1908-рэ ильэсым ТIопсэ районым ит къуаджэу Агуе кышхьыгъ, мэкъумэщылэ унэгъо кызырыкIо щапIугъ. КIалэм ятэу Ахьмэд ыкIо ригъаджэ шIоигъуагъ, ащкIэ ыналэ тетыгъ. Нухъэ къоджэ еджапIэм класси 4-р кызыщехуым, ятэ игъусэу ТIуапсэ ыцагъ техникум чIигъэхъанэу, ау зы урыс гушылэ къэзылонэу зымышIэрэ кIалэр аштагъэп. Джащыгъум тым урысыбзэмкIэ кIэлэгъаджэ фиубыти, зы ильэсрэ Нухъэ бзэр зэригъэшагъ, етIанэ мэкъумэщ техникум сэнэшыним, сэнэшхьэр ыкIи чыгхатэхэр къэгъэкIыгъэнхэм иподготовительнэ отделение зы ильэсрэ щеджагъ, техникумом чIэхьагъ, 1929-рэ ильэсым ар дэгъу дэдэу кыуыгъ.

1929-рэ ильэсым кышхьыблагъэу 1931-рэ ильэсым нэс Шапсыгъэ райисполком чыгу IофхэмкIэ иотдел ипэщэгъ, 1931 — 1933-рэ ильэсхэм специалист ныбжьыкIэр агроном шхьалэу агъэнафэ. Тхьагъушъэ Нухъэ зэрилэкIэу Шапсыгъэ ит къуаджэхэр кызылэкIуэхъ, нэжъ-лужхэм аIокIэ, адэгущылэ, яфэныкыуагъэхэр зэрегъашIэх ыкIи Iэпылэгъу афэхъу, ныбжьыкIэхэм альэныкыокIи гъэзагъэу Iофышхо ешIэ.

1933-рэ ильэсым Н. А. Тхьагъушъэр сэнэшI ыкIи сэнэшхьэ къэгъэкIынымкIэ Краснодар къэралыгъо институтым чIэхъэ, ар 1939-рэ ильэсым «дэгъу дэдэкIэ» къеухы, апшъэрэ шIэныгъэ зилэ агроном-плодовод мэхъу. 1937-рэ ильэсым еджэзэ, партием аштагъ. Нухъэ джыри ныбжьыкIагъэми, пытэгъэ-теубытэгъэ ин зыхэлъэу еджэфэкIэ зыкыгъэлъэгъуагъ, ишIошI пхырызыгъэкIын зылэкIэу, ащкIэ шIэныгъэ дэгъухэри, гулытэ-гурышэ хэхыгъэхэри зэрилэхэм гу лъатагъ, институтэу зыщеджагъэм Iоф щилэнэу кылуагъэнагъ. Мы апшъэрэ еджапIэм иаспиантурэ чIэхъажы иеджэн щылгыгъэкIотагъ.

ШIэныгъэлэжъ-селекционерэу, шIэныгъэхэмкIэ докторэу, профессорэу, РСФСР-м шIэныгъэхэмкIэ изаслуженнэ IофышIэшхоу Тхьагъушъэ Нухъэ Ахьмэд ыкIор кызыхьугъэр ильэси 115-рэ мэхъу.

Заор кызызежъэм...

Тихэгъагъушхо щыпсэурэ цыф лъэпкъ зэфэшхьафыбэм ягугъэ лъагэхэр хэти зэмыжэгъэ зэо жъалымым зэтырилэжагъэх. 1941 — 1942-рэ ильэсхэм квалэу Краснодар ирайонхэм ащыщ идзэ отдел ипашъэу Н. Тхьагъушъэр щытыгъ, 1942 — 1943-рэ ильэсхэм ар Адлер и МТС идиректорыгъ.

Краснодар пыир дафыжы, шхьафит зэхъужыым, Тхьагъушъэм институтым кыгъэгъэжыгъ ыкIи мэкъумэщымкIэ специалистхэм ягъэхъазырын пидзэжыгъ. Кафедрэм ипэщэгъ, чыгхатэ-шIэнымкIэ ыкIи сэнэшхьэ къэгъэкIынымкIэ лекциехэм къафаджэщыгъ.

1945-рэ ильэсым аспирантурэр кыуухыжыгъ. 1946-рэ ильэсым кандидат диссертациер темэу «Адыгейские (черкесские) сорта яблони и груши» зыфиIорэмкIэ кыушыхьатыгъ. 1948-рэ ильэсым институтым идоцент мэхъу. 1956-рэ ильэсым нэс ащ тетэу Iофышхо ылэжыгъ.

1956-рэ ильэсым СССР-м шIэныгъэхэмкIэ и Академие епхыгъэ Ботаническэ институтэу В. П. Комаровым ыцIэ зыхьырым идокторантурэ Н. Тхьагъушъэр рапхыгъ ыкIи ащ доктор диссертациер «Адыгейские (черкесские) сорта» (1956) зыфиIорэмкIэ кышхьыгъэшхьыпкъагъ.

Илоф егъэшIу

Гъэсэнэгъэ-шIэныгъэ дэгъу дэдэу ыгъотыгъэр иIэубытыпIэу Н. Тхьагъушъэм илофшIэн егугъоу захещэ. 1957 — 1978-рэ ильэсхэм Краснодар институтым плодоводствэмкIэ икафедрэ ипэщэгъ. ШIэныгъэ-шхоу IэкIэлъхэр шIуагъэ кытэу щылэныгъэм щыгъэфедэгъэнхэм Iоф дешIэ. Теорием имызакъоу, ушэтын IофшIэнхэри зэхещэх. Ахэм къащынэфэхэрэ лэжъэн-къэгъэкIын IофхэмкIэ амал-къулайхэр зыщыгъэунэфыгъэ тхылъ Iэпылэгъухэр кыдегъэкIых, институтым епхыгъэ къутамэхэри кызылэуахы.

ШIэныгъэлэжышхо-селекционерэу, профессорэу Н. Тхьагъушъэм ишIэ хэлъэу Краснодар краим чыгхатэхэр щэгъэтысых: дэжъые гектар 600, дэшхо чыгу гектар 1000. Пшызэ мэкъумэщ институтым пхъэшхьэ-мышхьэ лъэпкъхэмкIэ еджэпIэ-лабораторие илэ мэхъу. Тхьагъушъэ Нухъэ мы ильэсхэм анахъэу ыналэ

зытетэу, фэсакъэу, кIиугъуаеу, куоу зэригъэшагъэр шапсыгъэ чыгхатэ лэжъэнымкIэ, культурэ зэфэшхьафхэмкIэ, пасэм кышхьыблагъэу шыкIэу щэгъэфедэщыгъэхэр ары. Юридическэу ыкIи агрономическэу Тхьагъушъэм кыушыхьатын физэшIокIыгъ зэфэдэкIэ Кавказым ыкIи Краснодар краим къащыкIыхэрэ чыгхатэхэм лъапсэу ялэр адыгэхэм-шапсыгъэхэм якъэгъэкIыкIэ шапхъэхэм атетэу зэрэщытыр.

ШIэныгъэлэжъэу Тхьагъушъэ Нухъэ ытхыгъ ыкIи кыидигъэкIыгъ тхылъэу «Адыгейские (черкесские) сады» зыфиIорэр, ащ адыгэхэм чыгъ лъэпкъэу къагъэкIыхэрэр, ахэм акIэхэр зыфэдэхэр, пхъэшхьэ-мышхьэхэр ыкIи дэшхо лъэпкъхэр зырызэу къащитхыхьагъ, япшылIэщт пстэури кыыхигъэщыгъ. Тхьагъушъэ Нухъэ ыпкъ кыкIэу Пшызэ мэкъумэщ институтым иеджэпIэ-ушэтыпIэ хьызмэт анахъ лъэпкъ дэгъур зылэпсэ дэжъые чыгхатэ щэгъэтысыгъагъ.

ЫшIэрэ Iофым зэрэтэгъэпсыхьагъэр кыыхэщэу Н. Тхьагъушъэм Пшызэ ит пхъэшхьэ-мышхьэ совхозхэм ахэгъэхьогъэнымкIэ Iофышхо зэшIуихыгъ. Ахэм ащыщых Славянскэм, Динской районым арытхэр.

ШIэныгъэлэжышхом научнэ IофшIэгъэ 55-рэ фэдиз кыыхиутыгъ. Анахъ кыхэгъэщыгъэн фаехэр монографиехэр арых: «Адыгские (черкесские) сорта яблони и груши» (1948), «Орехоплодные Краснодарского края» (Краснодар, 1952), «Адыгейские сады» (Майкоп, 1956). Тхьагъушъэ Нухъэ япашъэу ригъэджагъэхэм ащыщ нэбгыри 10-м нахьыбэм кандидат ыкIи доктор диссертациехэр къаушыхьатыгъэх.

Общественнэ IофышIэшхуагъ

Тхьагъушъэ Нухъэ общественнэ IофшIэным сыдигъуи чанэу хэлажэщыгъ. 1930 — 1933-рэ ильэсхэм Шапсыгъэ райисполкомым ипрезидиум, Краснодар краимкIэ обществэу «ШIэныгъэм» ахэтыгъ. Краснодар краим идепутатхэм я Совет (1965 — 1967) идепутатэу щытыгъ, Пшызэ мэкъумэщ институтым ипартийнэ организацие бэрэ пэщэныгъэ дызэрихьагъ. Дунэе конференциехэм, симпозиумхэм, зэхэсыгъохэм чанэу ахэлажэщыгъ. Чехословакием, Венгрием, Австрием, Болгарием, Румынием, Японием ащылагъ.

ИшIушIагъэ ины

Н. Тхьагъушъэм илофшIагъэ ифэшхо-шэ уасэ къэралыгъом кыфишIыгъ. Ордэнэу «Щытхьум и Тамыгъ», ЛэжъэкIо Быракъ Плъыжыым иорден ыкIи медаль зэфэшхьафхэр, ВДНХ-м итыжын медалитIу ыкIи щытхьуцIэу «РСФСР-м шIэныгъэмкIэ изаслуженнэ IофышIэшху» зыфиIорэр кыфагъэшхо-шагъэх.

Тхьагъушъэ Нухъэ адыгэхэм анахъ агъэлэплэрэ апэрэ еджэгъэшхо-гъэсэгъагъ, лъэпкъым ар и Мичуриныгъ.

1983-рэ ильэсым Ионыгъом и 2-м Тхьагъушъэ Нухъэ идунай ыхьожыгъ, ау ыцIэ, шIоу ильэпкъ филэжыгъэр ныбжьырэу лIэужхэм къахэнэщт. ЛышIум игушшысэ непи мэлажъэ.

МАМЫРЫКЪО Нуриет.

Сурэтхэр: «АМ»-м ихьарзынэщ.

Спартакиадэр

Юфтыабзэр гэшлэгъонэу макю

Мыекьюапэ илофышлэхэр зыхэлэжэхэрэ Спартакиадэм пэрытныгэр шылыг Адыгэ Республикэм гигиенэмкля ыкля эпидемиологиемкля и Гупчэ икомандэ.

Зэхэщаклохэм кызыралыагъэмкля, волейболымкля, есынымкля ыкля щэрыонымкля командэхэр зэнэкьокьугъэх. Ыпшэкля зигугъу кьэтшыгыгэ Гупчэм щэрыонымкля апэрэ чыплэр кыдыхыг, волейболымкля ыкля есынымкля ящэнэрэ чыплитлы кыхыгыг. Ау ащ бэкля

ыуж кыинэхэрэп командэхэу «Народнэ депутатхэм я Советрэ» «Гурыт еджаплэу N 27-мрэ».

Дартсымкля ыкля шахматхэмкля зэнэкьокьухэм теклоныгэр ыкля хагъэунэфыкырэ чыплэхэр кыдэзыхыгъэхэр кьагъэнэфэщтых.

Физкультурным и Маф

Непэ афэгущлощтых

Тигъэзет кызырэхиутыгъэу, физкультурным и Мафэ ихэгъэунэфыкын ехьулэу Мыекьопэ кьэлэ администрацием физическэ культурэмкля ыкля спортымкля и Комитет лъэныкьюищым ателытагъэу онлайн мэкъэтын зэхищаг.

«Мыекьюапэ испорт еджаплэхэм ятренер-клэлэгъэджэ анахь дэгъу», «Общественнэ юфышлэ ыкля физическэ культурэмрэ спортымрэклэ зэхэщэкля анахь дэгъу», «Физическэ культурэмкля клэлэгъэджэ анахь

дэгъу» зыфилохэрэмкля зэнэкьокьугъэх.

Социальнэ хьытыоу «Вконтакте» зыфилохэрэ зыгъэфедэрэ нэбгырэ мин 17-м ехьумэ амакьэ атыг. Лъэныкьюу «Мыекьюапэ испорт еджаплэхэм ятре-

нер-клэлэгъэджэ анахь дэгъу» зыфилохэрэ нэбгырэ 20 хэлэжъаг, ахэр спорт еджаплэхэм япашэхэм кьагъэлэгъагъэх. Мэкъэтыныр едзыгъуитлоу клягъэ. Финалым ихьэгъагъэхэр волейболым, гандболым, зэде-

гъэштэн есыным, спортивнэ ыкля художественнэ гимнастикэм апылтых. Теклоныгэр кыдэзыхыгъэр зэдегъэштэн есынымкля тренерэу Нина Говорковар ары, ащ нэбгырэ 1397-мэ амакьэ фатыг, ятлонэрэ хьугъэ художественнэ гимнастикэмкля тренерэу Яна Цеханович, ящэнэрэ чыплэр кыдыхыг волейболымкля тренерэу Галина Путятинам.

«Общественнэ юфышлэ ыкля физическэ культурэмрэ спортымрэклэ зэхэщэкля анахь дэгъу» зыфилохэрэ теклоныгэр кыдэзыхыгъэр Бзаго Рустам, ащ нэбгырэ 741-мэ амакьэ фатыг, хагъэунэфыкырэ чыплэхэр кыдахыгъэх Мырзэ Муратрэ Марина Мельникрэ.

«Мыекьюапэ физическэ культурэмкля иклэлэгъэджэ анахь дэгъу» зыфилохэрэ хэлэжъагъэхэм нэбгырэ 7300-мэ амакьэ афатыг. Финалым клэлэгъэджи 6 ихьаг. Теклоныгэр кыдыхыг Мыекьопэ гимназиэу N 22-м физическэ культурэмкля иклэлэгъэджэу Артур Киракосян, ятлонэрэ хьугъэ поселкэу Севернэм дэт еджаплэу N 27-м иллыкляу Роман Поповиченкер, ящэнэрэ чыплэр кыхыгыг кьутырэу Гаввердовскэм гэсэныгъэмкля игупчэу N 18-м иклэлэгъэджэу Михаил Каплуновскэм.

Теклоныгэр ыкля хагъэунэфыкырэ чыплэхэр кыдэзыхыгъэхэр непэ кьэлэ гупчэ паркым щэгъэшлощтых.

Зэхэзыщагэр ыкля кыдэзыгъэклягэр:
АР-м лъэпкэ Юфхэмкля, Ізкляб кьэралхэм ащыпсэурэ тильэпкьэгъухэм адырлэ зэпхыныгъэхэмкля ыкля кьэбар жьугъэм иамалхэмкля и Комитет
Адресыр:
385000
кь. Мыекьюапэ,
ур. Крестьянскэр, 236

Редакциер зылэщылэр:
385000,
кь. Мыекьюапэ,
ур. Первомайскэр, 197.
Телефонхэр:
приемнэр:
52-16-79

Редакцием авторхэм кьаихырэу А4-клэ заджэхэрэ тхьапэхэу зыпчъагъэкля 5-м емыхьухэрэр ары. Са-тырхэм азыфагу 1,5-рэ дэлъэу, шрифтыр 12-м нахь цыклягъуныу щытэп. Мы шапхъэхэм адимыштэрэ тхыгъэхэр редакцием зэклягъэкляжыхь.
E-mail: adygvoice@mail.ru

Зышаушыхьатыгъэр:
УФ-м хэутын Юфхэмкля, телерадиокабэтынхэмкля ыкля зэлы-Ізсыкля амалхэмкля и Министерствэ и Темыр-Кавказ чыплэ гъэларышлант, зэраушыхьатыгъэ номерыр
ПИ №ТУ23-00916

Зыщыхаутырэ
ОАО-у
«Полиграф-ЮГ»,
385000,
кь. Мыекьюапэ,
ур. Пионерскэр,
268

Зэклямкля пчъагъэр
4150
Индексхэр
П 4326
П 3816
Зак. 1335

Хэутыным узшыклятхэнэу щыт уахьтэр
Сыхьатыр
18.00
Зыщыклятхэгъэхэ уахьтэр
Сыхьатыр 18.00

Редактор
шхьалэм
ипшэрылхэр
зыгъэцаклярэр
Тэу З. Дз.

Пшэздэкляжъ
зыхьырэ
секретары
Тхьаркьохьо А. Н.

Футбол

Зичэзыу ешлэгъухэр

Адыгеим и Лышхьэ ишлухьафтын кыдэхыгъэным фэбэнэрэ командэхэм непэ ыкля неущ зичэзыу ешлэгъухэр ялэщтых. Джырэ уахьтэм ехьулэу командэхэу «АГУ-м», «Кощхьаблэм» ыкля «Кавказым» пэрытныгэр алыг.

Турым иешлэгъу шхьалэ хьушт Адыгэ кьэралыгъо университетым ыкля кощхьаблэхэм язэлуклягъу. Мы мэфэ дэдэм поселкэу Инэм щызэлуклящтых командэхэу «Тэхьутэмыкьюайрэ» «Сириусрэ».

Шышхыалум и 13-м ешлэщтых «Асбир» — «Мыекьюапэ», «Нарт» — «Урожай», «Чэчэнай» — «Кавказ».

Къатхэхэрэм яшлэшрэ редакцием иеплыкляхэмрэ зэтемыфэнхэ альэклящт.

Нэклубгъор зыгъэхьазырыгъэр БЗШУ Асхьад.